

Prof. Dr. Bernhard Grzimek

OASE VOOR DIEREN

Om het behoud van Afrika's reservaten

*original: Auch Nashörner gehören allen Menschen -
Kämpfe um die Tierwelt Afrikas. 1962
Frankfurt a.M., Verlag Ullstein*

Met 62 gekleurde en 76 zwart-wit foto's van de schrijver

nr. 1-212

Uitgeverij Ploegsma mcmlxiii Amsterdam

1963

Ik voelde me die dag erg blij. Had deze leider van de enige en grootste politieke partij van Tanganjika, de TANU, net als de meeste andere neger-politici verklaard, dat hij erg veel van dieren hield - omdat de Europeanen dat zo graag horen -, dan was me dat minder goed bevallen. Maar deze zoon van een klein opperhoofd uit de omgeving van de Serengeti-steppe was nuchter en eerlijk.

Zouden dr. Nyerere en de andere nieuwe Afrikaanse politici echter vertrouwen hebben in deze wissel op de toekomst? Ik wilde hen bewijzen, dat de toeristen nu al komen.

Daarom haalde ik een klein kunstje uit. Tijdens een van de televisie-uitzendingen vertelde ik terloops, dat men nu al voor even tweeduizend mark naar Afrika kon vliegen, daar de Serengeti en andere wildgebieden kon bezoeken en weer naar Frankfurt terug kon vliegen. Ik moet bekennen, dat zo iets op dat tijdstip nog niet waar was. Maar heel veel mensen liepen naar hun reisbureau en zeiden dat ze ook zo'n reis wilden maken. De overrompelde en niets vermoedende reisbureaus schreven aan mij en vroegen, wie eigenlijk zulke gezelschapsreizen organiseerde. Omdat er zoveel vraag naar was, gingen ondernemende lieden naar Tanganjika, onderhandelden met de hoteliers over prijzen en organiseerden deze reizen - inderdaad voor de prijs, die ik oorspronkelijk maar geschat had. Onze honderd jaar oude 'Zoologische Gesellschaft Frankfurt' werd beschermvrouwe van zulke reizen. En spoedig kwamen er aanvragen van buitenlandse ondernemingen, die het voorbeeld van de Duitse wilden volgen.

Met de eerste vijftig deelnemers aan zo'n gezelschapsreis was ik dus in een gecharterde viermotorige machine in december over Caïro naar Kampala gevlogen en vandaar pas naar Kongo verder gereisd. Toen dreef mijn verlangen mij langs omwegen over Ruanda en om het Victoriameer heen naar ons tweede thuis, de Serengeti. Daar ligt aan de rand van de Ngorongoro-krater het graf van mijn zoon Michael. Deze grootste krater van de wereld herbergt op de reusachtige grasvlakte die door zijn wanden omsloten wordt, een natuurlijke diergaarde: tegen de achtduizend grote dieren. Weliswaar is de Ngorongoro een van de heerlijkste plekjes van Afrika, maar toch heeft men hem in 1959 van het nationale park Serengeti losgemaakt, omdat men er naast het wild ook de kudden runderen van de Massai-herders wilde laten weiden, zoals zij tot nu toe gedaan hadden. In een nationaal park, een gebied dat voor alle tijden een natuurreservaat moet blijven, hebben mensen nu eenmaal niets te zoeken. Tot dat ogenblik had men elk ogenblik moeilijkheden met deze herders gehad.

De Ngorongoro-krater had de naam, dat iedere bezoeker op iedere dag en op ieder uur vast en zeker neushoorns zou aantreffen. Zo'n verzekering kan men elders in Afrika maar op weinig plaatsen geven. De neushoorns van de Ngorongoro zijn gezellige schepselen, al kan zo'n dier een paar duizend kilo wegen. Men kan ze in de auto tot op een paar meter benaderen, ja, wie de kunst verstaat net zo te piepen als de dieren zelf, kan een neushoornkoe of een neushoornbul nieuwsgierig maken. Dan draait de neushoorn zijn grote trechtervormige oren naar de auto toe en loopt er in een kring omheen, terwijl hij al dichterbij komt. Hun gezicht is namelijk zeer slecht en ze willen lucht van ons krijgen (Het resultaat kan men op blz. 140-141 zien).

In het bos naast het kratermeer heeft men twee jaar geleden een neushoorn gevonden, die blijkbaar door leeuwen om het leven was gebracht. Het dier had in ieder geval ernstige wonden aan de hals, die door de klauwen van leeuwen moesten zijn veroorzaakt; vermoedelijk hadden ze zijn nek gebroken. Maar ofschoon in de volgende twee dagen een troep leeuwen in de buurt van het dode dier rondzwierf, raakten ze het niet aan. Gewoonlijk doen deze beide diersoorten elkaar namelijk geen kwaad. Zelfs de ware koning der dieren, de olifant, heeft soms respect voor neushoorns. Wanneer op een nauwe wissel in het struikgewas een olifant en een neushoorn elkaar tegenkomen, dan nemen ze een dreigende houding aan. Meestal gaat dan de neushoorn opzij of terug, maar men heeft soms ook gezien, dat de olifant zich liet weggagen.

Het volgende verhaal van een wildwachter bewijst echter, dat neushoorns ook wel eens aardige trekken kunnen vertonen. De wildwachter zag op een dag, dat drie neushoorns - een vierde liep erachter - op een erg ongebruikelijke manier uit het bos in de Ngorongoro-krater kwamen. Ze liepen schouder tegen schouder, dicht tegen elkaar. Bij nader toezien bleek, dat het drie koeien waren en dat de middelste van hen waarschijnlijk vlak voor een bevalling stond. De beide andere ondersteunden haar bij het lopen. Toen deze drie neushoorns ontdekten, dat ze gadeslagen werden, bleven ze staan, maar hoewel ze plotseling heel waakzaam naar alle kanten keken, bleef de ene koe met kop en horen de flank van de aanstaande moeder wrijven. Drie dagen later stelde de wildwachter vast, dat er in die tussentijd inderdaad een kalf was geboren.

Midden in de krater vermaakten op een dag zes bijna volwassen leeuwen en leeuwinnen zich ermee, een neushoorn te plagen. Ze omsingelden hem en van tijd tot tijd liep een van hen van achteren op de neushoorn toe en gaf hem met een snelle sprong een slag op z'n achterwerk. Natuurlijk was de dikhuid verontwaardigd, hij draaide zich snel om, maar kon niemand vinden. Na enige tijd weigerde de rinoceros, nog langer aandacht te schenken aan de klappen. Toen was ook voor de leeuwen de pret eraf en ze liepen weg. Dit is geen op zichzelf staand geval; neushoorns schijnen vaak door leeuwen als tijdverdrijf geplaagd te worden. Mervyn Cowie, de directeur van de nationale parken van Kenya, vertelde me een dergelijk voorval met een leeuw, Lulu genaamd, die hij regelmatig gevoerd en aan zijn auto gewend had. Eens, zeer vroeg in de morgen, zag hij haar twee welpen in het Nairobi-park met een neushoorn bezig. Een van de jongen sloop van achteren naar de neushoorn toe, gaf het niets vermoedende dier een klap tegen z'n poot en liep dan snel weg. Dit werd zo lang herhaald, tot de neushoorn erg opgewonden was en gilte als een varken. Lulu zat op enige afstand toe te kijken en riep haar spruiten geregeld, maar ze luisterden niet. Tenslotte boog de neushoorn zijn kop naar de grond, zette zijn staart steil omhoog en rende weg. Nu pas keerden de beide jonge leeuwen - blijkbaar heel tevreden - naar hun moeder terug.

Deze keer moest ik twee dagen lang naar mijn zware vrienden in de krater zoeken, voor ik twee koeien aantrof. Ze stonden onbewegelijk op de kaalgevreten, droge grasvlakte. Op hun ruggen liepen ossepikkers rond, ze hingen zelfs met hun scherpe na-

gels aan de onderkant van de buiken van de neushoorns. Toen ze verontwaardigd opvlogen en scheldend wegfladderden, trokken de beide kolossen zich daar niets van aan. Na een poosje kwamen de vogels met hun rode snavels de een na de ander weer naar de neushoorns terug.

Sedert mijn laatste bezoek bijna een jaar geleden is hier van allerlei gebeurd. Nadat de wildwachter van het nationale park, mijn vriend Gordon Harvey, zijn rondom in een weelde van bloemen staande huis boven aan de rand van de krater had moeten verlaten, hebben de Massai zich niet gehouden aan dat, wat hun stam daarvoor zo plechtig aan de regeringsambtenaren en aan de nieuwe politici had gezworen. Steeds weer vond men dode neushoorns of hun kaalgepikte schedels op de wijde vlakten van de krater of daarbuiten, op het terrein om de krater. De Massai ontkenen, dat ze daaraan schuldig waren.

Verder sleepten zich zwaargewonde neushoorns van de hellingen van de krater naar de vlakke dalgronden. Tussen hun ribben zaten één of twee massaisperen met hun aan beide zijden geslepen, buigzame ijzeren punten, die zo lang zijn als zwaarden. De familiehoofden van de Massai kunnen heel goed vaststellen, van wie die speeren zijn, want elke speer ziet er anders uit. Had men echter na lang zoeken af en toe bewezen dat een jonge Massai-krijger de misdadiger was, dan beweerde hij dat de neushoorn hem had aangevallen. 'Ik moest mijn leven verdedigen, en daarbij moest ik de kifaru doden!'

Weliswaar zou ik bereid zijn aan iedereen duizend gulden te betalen, die het klaar speelt een neushoorn, die woedend op hem toerent, schuin van achteren een speer tussen de ribben te jagen. Maar Britse rechters zijn de inboorlingen vriendelijk gezind, in gevallen van twijfel beslissen ze ten gunste van de beklagde en bovendien weten ze meestal meer van hun wetten dan van het gedrag van neushoorns. Wordt er werkelijk eens een Massai veroordeeld, dan zegt hij dat hij een arme man is en dat hij helemaal geen koeien bezit. De kudden zijn alle van zijn oom of van zijn broer. Wie zal bij de Massai, wier taal bijna geen enkele kleurling of blanke verstaat, de ingewikkelde bezitsverhoudingen met betrekking tot hun koeien en stieren uitzoeken? Ze gaan overigens al van oudsher van het principe uit, dat eden alleen gelden voor Massai onder elkaar, niet tegenover andere Afrikanen, om maar niet te spreken van Europeanen. Op deze manier verdwijnt de ene neushoorn na de andere. Het zijn prachtkerels, die slanke, rijzige en hoogmoedige Massai (zie ook blz. 138). Heel langzaam begint het tot hen door te dringen, dat na de wilde dieren van het Massailand zichzelf spoedig ten onder zullen gaan. Wij Europeanen, eerst de Duitsers, en na hen de Engelsen, hebben een zwak voor deze soldateske herders, die niets van ons naäpen. Ze willen geen Europese kleren dragen, ze schieten niet met geweren, zelfs geen fietsen of radio's kan men hen aanpraten. De andere Afrikanen lachen om hen, omdat ze geen Europese broeken aantrekken, maar hun lange Romeinse toga over het naakte lijf dragen.

Niet de Massai zullen echter in de toekomst Afrika regeren, maar geciviliseerde Afrikanen, die niet met verachting neerzien op lezen en schrijven en auto's. Deze

beschaafde negers voelen veel minder voor 'wilden' dan wij, romantische Europeanen. Vooral, wanneer deze herdersstammen het meeste land in de staat bezitten, het met veel te grote kudden runderen overbeweiden en in een woestijn veranderen, maar geen enkele koe verkopen. Tot de voedselvoorziening van een land, welks bewoners gebrek aan vlees hebben, dragen ze nauwelijks iets bij, want de Massai verkopen geen koeien, omdat ze geen geld nodig hebben. Hun behoeften zijn maar gering: stukken ijzer om speerpunten te smeden, een paar meter roodbruine stof voor hun toga's, een beetje maniokmeel. Zodra ze meer geld hebben, kopen ze weer . . . koeien.

'Het is een toestand met deze kerels', zei een der Afrikaanse politici tegen me. 'Als je ze er tenminste toe kon brengen, auto's of koelkasten of tenminste broeken en schoenen te kopen, dan zouden ze misschien ieder jaar vijf procent van hun runderen verkopen. Maar op deze manier . . .'

De Massai zijn niet geliefd bij de landbouwende negers, die naast hen wonen. De jonge Massaikrijgers, die niet mogen werken, hebben vroeger vóór de Europeanen kwamen, altijd hun burens overvallen en hun runderen en hun vrouwen geroofd. Ze doen dat nu nog, maar misschien beperken ze zich nu tot de runderen. Dat veroorzaakt telkens veel opwinding. Vliegtuigen van de politie worden ingezet; zo nu en dan vallen er een paar doden. Ik geloof niet, dat de Massai het erg goed zullen hebben, wanneer de Afrikanen helemaal alleen in het land regeren.

In het land van de Massai bevinden zich de meeste wilde dieren. Tot nu toe lieten ze deze dieren met rust, omdat ze alleen rundvlees maar geen vlees van andere dieren eten. Bij nuchter overwegen vormen juist de zebra's, leeuwen, olifanten en neushoorns de enige kans voor de Massai om hun gebied te verdedigen tegen de druk van de naar meer land verlangende landbouwers om hen heen, die politiek gezien zo machtig geworden zijn. Deze dieren, maar zeker niet de verhongerde koeien van de Massai, zullen de nieuwe staat Tanganjika via de toeristen veel deviezen opbrengen. Europeanen zullen naast kafferbuffels en gnoes ook graag de trotse, slanke Massaikrijgers met hun rode hoofdtooi, hun schilden en zwaarden bewonderen. Want het zal niet lang meer duren, of er zijn in heel Afrika alleen nog maar moderne Europeanen met zwarte gezichten.

En juist nu beginnen de verveelde Massai-jongelingen onze gemoedelijke neushoorns een speer tussen de ribben te jagen, vermoedelijk alleen maar, om bij de jonge meisjes als held te gelden. Ik kan hun dat helemaal niet kwalijk nemen, want tenslotte hebben onze Europese jagers op groot wild sedert tientallen jaren meestal om dezelfde redenen in Afrika leeuwen en olifanten vermoord.

Het is zo, dat men neushoorns nauwelijks weer in een streek kan invoeren, wanneer ze daar eenmaal uitgeroeid zijn. Gnoes, zebra's en olifanten maken grote tochten en bevolken daardoor na enige tijd een lege landstreek wel weer. Neushoorns zijn echter erg hokvast. Verlangen naar vreemde streken kennen ze niet. We hebben weliswaar gezien, dat men in 1959 vijf jonge neushoorns in het Kagera-park heeft uitgezet, maar dat is niet eenvoudig en niet goedkoop. Meneer De Beer is er toen bijna vier weken mee bezig geweest, de neushoorns op te zoeken en te vangen. Zo iets kost

veel benzine, loon en slijtage aan de wagen. Een jonge neushoorn kost, wanneer hij eenmaal in een Europese diergaarde is afgeleverd, ongeveer 15000 gulden. Het is dus heus goedkoper, ze te laten leven waar ze leven, want niemand weet, of er later geld zal zijn om er weer nieuwe heen te brengen - en of er elders in Afrika dan nog neushoorns gevangen kunnen worden!

Het zou niet juist zijn wanneer de stroom toeristen, die we nu met veel moeite in de richting van het vroegere Duits-Oost-Afrika beginnen te leiden, net daar geen neushoorns meer zou aantreffen. Wij willen met de Afrikanen geen financieel of politiek zaakje doen, maar we willen hen echt helpen, en daarom moeten we een mislukking verhinderen.

Daarom ben ik met Alan naar de Ngorongoro-krater gereden. In het middaguur baden we in het natuurlijke bekken van de glasheldere bron, die in de kraterbodem ontspringt. Een paar jonge Massai-herders drijven hun kudden naar deze drinkplaats. Ze blijven in de schaduw van drie oude bomen zitten en kijken naar ons. Ze willen weten, wat wij hier doen. Langzamerhand komen we met hen in gesprek. Waarom doden ze de neushoorns? Eerst krijgen we oude leuke sprookjes te horen over neushoorns, die midden tussen hun kudden doorrennen en koeien op de horens nemen of zelfs de hutten van de Massai aanvallen. Maar tenslotte lachen de mannen zelf met ons mee over deze verhaaltjes.

Er is in de laatste tijd maar één echt ongeluk gebeurd, dat door een neushoorn werd veroorzaakt. Dat was buiten de krater, in de buurt van de beroemde Oldoway-kloof, waar men in de laatste jaren de oudste schedelvondsten van de hele wereld heeft gedaan. (Ook deze beroemde plek viel bij de nieuwe indeling buiten het Serengetipark.) Daar werd een oude Massai, die twee kinderen bij zich had, door een neushoorn aangevallen. Hij kon de kinderen nog in een boom tillen, maar zelf werd hij door het dier ernstig gewond. De horens gleed op zijn ribben af, maar scheurde de spieren open. Zoals later bleek, was deze neushoorn daarvoor echter door een andere jonge Massai gewond en daarom zo agressief geworden.

Na een gesprek dat drie uur duurt, vertellen de jonge Massai ons tenslotte, dat een handelaar uit het naburige stadje Aruscha de horens van de dode neushoorns opkoopt. Het is een man uit Somaliland, die zich met deze zwarte handel bezig houdt. Het is een lucratief zaakje, want een pond rhinoceros-horens brengt ongeveer 200 shilling, dus 100 gulden op. Dit is natuurlijk een prijs, die op gefantaseerde eigenschappen van deze horens moet berusten. In Oostaziatische apotheken, die ook nog draketanden en andere middeleeuwse onzin als geneesmiddelen verkopen, verpulvert men de horens. Bezitters van harems en andere mannen, die kracht voor de liefde willen opdoen, nemen dit poeder in en geloven vast en zeker aan de gunstige uitwerking. Ook kan men bekers kopen, gesneden uit een rhinoceros-horens. Wanneer men hierin een vergiftigde drank schenkt, zou de drank gaan schuimen en zo de boze opzet verraden. Zulk bijgeloof is al menige diersoort noodlottig geworden en er zijn al veel mensen om dergelijke redenen vermoord.

Het is al erg genoeg, dat de Massai-jongelingen neushoorns uit louter pralerij do-

den. De zwarte handel is echter een acuut gevaar, want de opkopers zullen zo nodig nog veel hogere prijzen betalen. Tony Mence, die thans wildwachter bij de krater is, weet niet precies hoeveel neushoorns er gedood zijn, buiten die waarvan hij de cada-vers heeft gevonden. Bij meer dan de helft waren de horens afgehakt. Bij de andere zal hij de stervende of al gestorven dieren wel bereikt hebben, voor de 'jagers' ze vonden.

Ik zou wel een middel weten om aan deze wantoestanden direkt een eind te maken. Men zou de Massai in en om de Ngorongoro-krater maar hoeven mee te delen, dat als straf voor iedere dode neushoorn vijftig koeien worden afgepakt en dat ze dan maar onder elkaar moeten uitmaken, wie de schuldige is. Als we hen vanuit het vliegtuig met hun kudde in het Serengeti-park zien, doen we dat ook. Ze moeten schapen of runderen als boete afgeven en meestal schikken ze zich hierin zonder een protest te laten horen. 'Jullie hebben ons te pakken - het mag nu eenmaal niet - hier hebben jullie de schapen.'

Zo'n collectieve bestraffing in de krater zou weliswaar zeer effectief zijn en daarenboven een gunstige uitwerking hebben op de toekomst van Tanganjika en de Massai zelf, maar ze zou alleen maar in overeenstemming zijn met de oude Afrikaanse stamgebruiken, niet met het moderne Europese recht. De blanke raadgevers van de regering zijn ertegen: collectieve schuld bestaat niet, men moet de dader vinden, zijn schuld bewijzen en alleen hem straffen . . .

Ik overleg bij mezelf, wat men nu direkt kan doen. Wetsveranderingen nemen hun tijd. Maar men zou biljetten moeten aanplakken, waarin een hoge beloning wordt uitgelooft voor degenen, die de bewijzen levert van de activiteiten van de opkopers. Men zou in het oerwoud, waar de neushoorns worden gedood, hutten voor Afrikaanse wildwachters moeten bouwen, die daar moeten wonen en hun ogen de kost geven. Men zou dit, men zou dat . . . De nieuwe Afrikaanse regering in Dar es Salaam heeft zonder twijfel heel andere zorgen dan die over de neushoorns.

De Ngorongoro-krater is op het ogenblik droger dan hij in vijfenveertig jaar is geweest. Gedurende de 'kleine regentijd' in november en december is er deze keer geen regen gevallen. De vlakten op de bodem van de krater, die anders altijd groen zijn, liggen er nu geel en stoffig bij. Het zoutmeer is drooggevallen, en ook door het zoetwatermeer en de poel stroomt nog maar een smal beekje, ergens in het midden. In een goed uur beklim ik de wand van de krater, zevenhonderd meter van de bodem naar het toeristenverblijf aan de bovenrand. Om van deze plek naar de bodem van de krater te komen, had men vroeger drie uur nodig. De weg leidde door het oerwoud bergop, bergaf naar beneden. Nu is er een nieuwe weg aangelegd (zie blz. 100-101) en kan men de afstand in twintig minuten rijden. Afrika wordt steeds gemakkelijker.

De toeristen, deelnemers aan een van de pas georganiseerde groepsreizen, kunnen van boven af, uit hun blokhuizen met bad en elektrisch licht, de hele reusachtige krater als vanuit een vliegtuig overzien. Ondanks de droogte vinden ze het heerlijk. De oudste van de deelnemers is over de tachtig. Meestal zijn het echtparen van omstreeks zestig jaar, want jonge mensen met kleine kinderen kunnen nog geen twee-

Ik hecht een hand, die door een krokodil is verscheurd — Omdat de olifanten wegbleven, stierven de neushoorns van dorst — Met twee flessen water in de hand — Olifanten op het kerkhof van Voi — Parker 'oogst olifanten' — In een helikopter boven de giraffen — Wat moeten nijlpaarden in een drinkwaterreservoir? — Men behoorde water naar de heuvels van het Tsavo-park te pompen

Daar willen die kerels nota bene, dat ik nu, terwijl het al avond is, nog mee ga om jonge krokodillen te vangen! Alan en onze gastheer Jan Parker hebben dat in hun hoofd gehaald. De jongelui gaan met een dievenlantaren de hoogte af naar de Galana, aan welks oever we kamperen. De brede, zandige rivier staat na deze lange weken zonder regenval bijna zonder water. Je kunt er doorheen waden en daarbij zelfs je short aanhouden.

Ik loop echter langs de vier tenten, die op een rij staan, naar de laatste toe, waarin ik slaap. Hij staat tussen de schaarse bomen langs de oever. Voorzichtig til ik een punt van het muskietennet, dat onder de matras is gestopt, omhoog en glijp door de zo ontstane opening naar binnen. Natuurlijk maak ik het daarna weer zorgvuldig dicht. Zonder twijfel zijn er hier aan de rivier veel muskieten. Ik ben al rijkelijk moe, maar schrijf toch in bed nog een beetje aan mijn dagboek. Opeens krijg ik er echter toch zin in, de vangst mee te maken. Ik ben nu eenmaal niet zo bezadigd en verstandig als ik eigenlijk, naar mijn leeftijd te rekenen, zou moeten zijn. Ik steek dus de lamp, die op onze petroleumvergasser is gemonteerd, maar weer aan en loop daarmee door het struikgewas over de antilopenwissel naar de waterkant. Aan de oever staan de sandalen van de beide mannen. Ik doe de mijne uit. Nauwelijks ben ik echter door de lauwwarme stroming naar het midden van de bedding gewaad, gelukkig zonder om te vallen, of daar komen Jan en Alan al aan. Jan houdt zijn arm omhoog. Hij is helemaal rood, en het bloed loopt in een straaltje in het koffiebruine water.

Ze hebben inderdaad krokodillen gevonden. Jan heeft, zonder Alan te waarschuwen, meteen maar de tweede met een vlugge greep bij zijn staart gepakt. Hij dacht dat hij hem dan vlug zou kunnen optillen, zoals handige lui dat met gifslangen doen, die vaak niet zonder meer hun kop tot hun staart kunnen oplichten. Bij ons in de diergaarde zou niemand het in zijn hoofd halen, zo met een krokodil om te gaan. Wij binden eerst voorzichtig met een strik hun bek dicht en wanneer we er een moeten pakken, doen we dat bij zijn nek.

Inderdaad heeft deze krokodil uit de Galana de beteuterde Jan bliksemsnel in zijn arm en zijn hand gebeten en hem behoorlijk toegetakeld. Hij was ook groter dan ze hadden gedacht, ruim anderhalve meter lang.

Een beetje ontdaan sjokken we met z'n drieën naar het huis van de Parkers - een huis met drie kamers, dat ze hier midden in de wildernis voor even zeshonderd gulden hebben gebouwd, omdat ze er alleen maar hout, riet en palmladeren voor gebruikt hebben, die ze in de onmiddellijke omgeving konden krijgen.

Parkers jonge vrouw - ik geloof, dat ze net twintig jaar oud is - jammert niet en moppert niet. Ze haalt de eerste-hulpdoos te voorschijn en ik begin erin te scharrelen. Ik ben immers van huis uit veearts en daarom zal ik in dit kleine kringetje, tweehonderd kilometer van de dichtstbijzijnde dokter, midden in de wildernis, wel aan het werk moeten gaan. Gelukkig zijn er een paar gebogen naalden en ook is er wit zijden garen, waarmee men zulke wonden kan naaien.

Nu is de huid van een mens tamelijk dik en taai, men heeft eigenlijk een op een tang lijkende naaldhouder nodig om op de juiste plaats de naald door de huid te krijgen. Helaas hebben we zoiets niet; daarom maak ik een platte tang uit onze terreinwagen in kokend water zo goed en zo kwaad als het gaat steriel en houd daarmee de naald vast. De rand van de wond grijp ik met een pincet uit het toilettasje van mevrouw Parker. Het licht is niet je dat; ik heb zulk werk al jaren niet meer gedaan; maar daar is niets aan te doen! Zoveel mogelijk volgens de regelen der kunst naai ik de wond zo, dat het vlees goed tegen elkaar sluit en hij goed kan helen. Het gaat erg langzaam, er is niets voorradig voor plaatselijke verdoving; de arme Jan wordt al bleker, zweetdruppels staan op z'n voorhoofd, maar hij zet de tanden op elkaar. Dan spalk en verbind ik de hand, want hij mag niet de mogelijkheid hebben bijvoorbeeld bij een schrik een vuist te maken, want dan zouden de naden weer openspringen. Tenslotte gaat zijn broek uit en krijgt hij een portie supracilline in z'n bil. Ik weet immers niet goed, of naalden en garen wel helemaal steriel waren. Een infectie met ettervorming kan iemand hier buiten in de wildernis heel gemakkelijk een stijve hand bezorgen. Mijn eigen rechter middenvinger is door een beet van een chimpansee stijf gebleven, omdat na de oorlog alleen de Amerikanen penicilline hadden, wij nog niet.

Enige tijd geleden werkte hier in de buurt een troepje werklui, om de autoweg na de regentijd weer wat in orde te brengen. Een tractorbestuurder haalde uit de Galana wat koelwater en werd daarbij door een krokodil in zijn been gebeten. Hij kon zich bevrijden, door het dier met zijn andere, geschoeide voet op zijn snuit te trappen. Vijf dagen wist hij de wond vrij te houden van ontsteking en ettering, doordat hij er steeds weer verse koemest, dat wil zeggen kafferbuffelmest op smeerde. Toen kwam er eindelijk een wildwachter voorbij, die de man meenam naar het hospitaal, waar hij spoedig herstelde.

In de streek, waar we nu kamperen, zijn veel olifanten en neushoorns. Ze moeten noodgedwongen naar het water toe. Toen enige tijd geleden de wildwachter Jenkins hier in de open lucht onder een struik overnachtte, werd hij door een neushoorn gewekt. Hij probeerde uit zijn slaapzak te komen, maar de neushoorn hielp hem daarbij wel een handje en voor hij goed wist wat er gebeurde, lag hij een eind verder op de grond, wel een beetje door elkaar geschud, maar verder zonder letsel.

Enkele dagen geleden hebben we met de wildwachter in een andere, al helemaal

drooggevallen rivier bij heldere volle maan de dieren bij hun zoeken naar water gadeslagen. Eerst kwam er één neushoorn de zandige bedding van de rivier op en ging tamelijk doelbewust op een van de vele gaten toe, die waarschijnlijk door olifanten waren gegraven. Daar echter in dit gat, evenmin als in de anderen, water stond, begon de neushoorn met z'n voorpoten te krabben. Maar vóór hij bij het verlangde water was gekomen, kwam een tweede neushoorn aansjokken, die hem wegjoeg. Eindelijk waren er een stuk of acht, die heftig snoven en elkaar met duwen verdreven.

Een kudde olifanten, die zonder zich te haasten de hoogte afkwam, maakte in het geheel geen geluid. Olifanten gebruiken immers hun slurf als mensen en apen hun handen. Ze doen daarmee veel, wat andere viervoeters in het geheel niet kunnen. Ook hier maakten ze de gaten met hun slurf dieper en wachtten daarna rustig, tot zich in het gat een beetje water had verzameld. Van tijd tot tijd zogen ze dat op. De dieren stonden onbewegelijk als rotsblokken, tot de hemel langzamerhand helderder werd.

Olifanten zijn de enige dieren in Afrika, die echte watergaten maken. Daarheen komen dan andere diersoorten, regenfluiters, slangen, antilopen en zebra's tot en met neushoorns. Wanneer de olifanten, die immers ver rondzwerven, gedurende de droge tijd wegblijven, dan moeten vele dieren, die daar hun vaste woongebied hebben, van dorst omkomen.

In het Tsavo-park in zuidelijk Kenya, in de nabijheid van de reusachtige Kilimanjaro, draait alles om water. Kenya heeft weliswaar zes nationale parken, maar vier hiervan zijn tot beschermd gebied verklaard wegens het berglandschap en de prehistorische vindplaatsen. Slechts twee parken zijn voor het wild bestemd. Een daarvan, het Nairobi-wildpark dicht voor de poorten van de grote stad Nairobi, beslaat slechts een vijfde van de oppervlakte van bijvoorbeeld West-Berlijn en kan de dieren alleen maar herbergen zolang ze nog naar verschillende kanten er vrij in en uit kunnen lopen en ook in de omgeving kunnen fourageren.

Het Tsavo-park is groter, met z'n 21000 vierkante km ongeveer zo groot als Hessen. Het is echter een halve woestijn en wordt van jaar tot jaar droger, net als zo vele andere streken van Oost-Afrika. Omdat in november en december 1960 de kleine regentijd hier uitbleef, zijn vijftientig neushoorns om het leven gekomen. De meeste zijn waarschijnlijk eerder verhongerd dan van dorst omgekomen. De oorzaak hiervan is, dat de neushoorns sterk aan hun territorium gebonden zijn en niet ver weg zwerfen, dit in tegenstelling tot de olifanten en vele kudden groot wild. De neushoorns moesten wel in de buurt van de weinige drinkplaatsen blijven en ze hadden in het rond al gauw ook de laatste grasspriet en het laatste takje opgegeten. De olifanten daarentegen konden verder wegtrekken om voedsel te zoeken. Zestig jaar geleden was deze streek een waar wildparadijs; men hoeft de reisverslagen van de jagers op groot wild maar na te lezen, die in die tijd met voorliefde juist in deze streken op jacht gingen.

Bij Kiasa in het oostelijk gedeelte van het Tsavo-park vindt men in een alleenstaande rots een kunstmatige voorraadtank, waarin al het water samenstroomt, dat als regen op deze rots valt. Een bijna van dorst vergaande luipaard probeerde het water te